

NYOMDÁSZOK VIGYÁZZATOK ADDIG, MÍG NEM KÉSŐ

IRTA: SEPP WUNDSHAMMER

Egyelőre még nagyon gyöngé mérvben, de mégis: lassacskán felelős helyen is kezdenek azon gondolkodni, hogy szakmánk gépezete miért forog oly rendkívül nehezen? Okozatban valóban nincs hiány. Az ipari világ, de különösen egy levert ország gazdasági életének az általános pangása természetesen a főok. Ezt el kell ismerni. De van szakmánknak még egy igen veszedelmes rákfeneje, amelynek neve: túlidegenedés! Mindég más orvosok kísérleteznek a beteggel, új és új gyógyszorok, túlnyomóan nevek, melyek szakmailag persze csak hangot és füstöt képeznek, azonban annál nehezebb pénztárcával rendelkeznek, ezek miatt képzett szakembereink a háttérbe kerülnek, nagy szemeket merésztenek és – érthetően – közönyösekek maradnak. Ők éppen a fák miatt nem látják többé az erdőt. Valósággal csodálatraméltó tompasággal nézik, *miként tör ránk az idegen hivatáshóditók serege!* És még sokkal csodálatosabb, hogy ennek megváltoztatására ellenállás sehonnán nem indul meg. A rendkívül gyéren elhangzó kritikáknak hangjai hasonlítanak a beijedt egér erőtlen cincogásához; életerős, eleven húsba vágó tiltakozást pedig egyáltalán nem hallani . . .

A nyomtatvány új kifejezőalakot keres; egy egészen természetes és a végzés kifejlődéséhez szükséges törekvést. Ezen keresés, sajnos csak a nemszakember, a tudós, a theoretikus, a könyvbőlmerítőnek van átengedve. A szakember passzivitásra van ítélve, ő már csak a – kuli. Kísérletezés minden áron és az egész vonalon. És az eredmény? Botrányos nyomdatermékek, melyek valóssággal a szakmai égbe kiáltanak. Az üzemekben pedig nagymértékben nőnek a költségek, melyeknek beveze-

tésére az üzleti könyvekbe a toll ellenkezik. Minden névjegy, minden háromsoros hirdetés először a művész és az akadémikus kezén megy keresztül, mielőtt a szedőteremben megszületne. Minden és mindenki a „bevált” elv után igazodik: „Miért egyszerűen, ha komplikálva is lehet” – hasonlítva a „jó” kereskedőéhez: „Miért olcsón, ha drágán is lehet.”

Egyszerre észlelnek valamit; villámlik: a szakemberek nem érnek semmit; azok már csak siralmas törvénytelen gyermekei elődeiknek – röviden: bűnbakkeresés alkalmábólazután különös előszeretettel rángatják elő a szakembert – csak a többieket nem. Valóban, az iparnak nem lehetünk segítségére, ha elzárkózunk a legelemibb igazság elől. Minden igazság magán viseli a brutalitás bizonyos vonásait, sokszor úgy hat, mint a pörölycsapás. Akimegütözik rajta: késlelteti... nem, megakadályozza a gyógyulás folyamatát.

Pillantsunk kissé vissza: Körülbelül félévvel ezelőtt egy német szaklap „Das Gesicht der Zeitung” cím alatt nagyon figyelemreméltó kritikai tanulmányt közölt. Sajnos, akkor a hozzáillő gondolat nem szövődött tovább. Ezen cikkben utalás történt ama kísérletekre, melyek odairányulnak, hogy a hírlapok arculatának hatásosabb és eleven címsorokkal több lendületet és olvasótechnikai készséget adjanak. Hoztak ismutatóba egynéhány többékevésbé sikerült címsort. És újra csak a szakembert hibáztatták. Elitálték, anélkül hogy meghallgatták volna védekezését. A jelzett cikk írója nehéz fába vágta fejszét; nem akart mást, minthogy a túlságosan egyhangú és síma, fáradt laparculattól térjünk át az elevenebb és vonzóbb címsorokra (az úgynevezett Blickfangokra), azt úgy az olvasó, mint a szakember csak helyeselni fogja. Természetes, hogy ezen mindig lármásabb törekvésekből lassacskán lehetetlenségek, esztelenségek támadtak.

Nézzük csak azokat a görcsös iparkodásokat, melyek mindezen irányzatot akarják szolgálni. Vásári láрма – ez csak egészen enyhe kifejezés a részére, – a címnek

nagyságát, magasságát és ferde sorait a hír fontosságához nem is számítva. Ennyit az olvasó részére.

A szakember részére pedig – kinek véleménye és szakmája iránti szeretetből származó jóakarata a legtöbb esetben egy lesajnáló mosolygó gesztussal intéződik el – feltárul egy egész más oldal: szakmáján történt óriási erőszakétel, a tipográfiának – mely kulturagyont képez – korával és célszerűségével ellenkező meghamisítása. És ha ezen modern Gutenbergjeink munkáit a különböző lapokban átnézzük, akkor egyetértőleg kiáltunk fel a fentidézett tanulmány írójával: „Hogyan is lehetséges ilyesmi?” Ujra kezdik, amit egy ideig sikerült kiküszöbölni: a nyomtatványt, a hírlapot, a hirdetést az írásmintakönyvek gyülekező helyévé lealacsonyítani. Egy féltucat revolvercím követi egymást, utána még egy-néhány slágersor, már únjuk, még mielőtt keresztülvastuk volna magunkat ezen értelemzavaró bevezetődrótakadályon. A betűkülönbség is olyan elismert „bátor” lett manapság, hogy az embert elfogja a káromkodás. Kis és nagy dűlt betű, elülálló és hátulálló, mediavel és antikva váltja fel egymást szemkinzó összevisszaságban. Sokszor öt sor cím és – három sor hír. Reklám, túlhajtás, felfúvódás minden áron.

Olyan tér ez, amely bátran akármelyik lapnak átengedhető volna. Csakhogy a nyomdatermék nemcsak emberek, hanem szakemberek közé is kerül. Óriási lárma keletkezik ott, hallani éppen eleget: „Hol vannak a szakemberek, hol vannak a tipografusok, hol vannak a továbbképző mozgalmak gyümölcsei, hol marad szakirodalmunk eredménye?” Így hangzik a sokat hallott felkiáltás. És még tovább: „Nincs eredményt ígérő utánpótlásunk, sajnálja az időt, csak a kötelező nyolc óra alatt foglalkozik a szakmájával és akkor is csak kénytelenségből; értéktelen az utánpótlás!” És így tovább, felfelé a kedélyes dörmögés létráján.

Valóban olyan semmiterő az utánpótlás, vagy talán a sport és más egyéb elveszi a kedvét a továbbképzéstől?

Nem, bizonyos felismerés az oka ennek: később egy szakbeli férfiatlanodási eljárásnak alárendelve lenni. Hol vannak tehát a szakemberek, tipografusaink? Nincstudomásuk arról, hogy éppen a tipografusok követésreméltó idealizmussal gyakorolják a továbbképzést! Ismerünk még egy iparágat, mely oly sok szabadidőt áldoz a továbbképzésnek? Nem! Megmondom nyíltan: *a szakember jogtalanra vált, a nemszakember szava a mérvadó, az övé a rendelkező hatalom!* Jogtalan a saját ősi területén, mint az indiánus az örökölt prérin, ahol ő már csak szolga, hol valamikor úr volt. Nemszakemberek rendelkeznek az embert valósággal megfélemlítő bátorsággal és megfellebbezhetetlen kijelentéssel „azt maga már nem érti – ma már masként munkálkodunk!” minden ellenvetés el lesz intézve. Igen természetes, nagyon is érezhető, hogy másként gazdálkodnak. A szakember véleményére nem kíváncsi senki, ő már csak az alárendelt végrehajtó közeg; semmiféle érzelmi momentumot, izlésbeli vagy gazdasági tanácsot tőle nem tűrnek, elutasítják úgy, hogy a végén még mint megrögzött kivénhedt ellenkezőt neveltségessé és lehetetlenné teszik. Távozz tőlem, pókhálós múzeumszakember! És az üzemek gazdaságossága – természetesen süllyed és süllyed!

Hogy a szó szoros értelmében vett szakember ezen mellőzése és figyelembenemvevése által az üzemekben mennyi érték megy veszendőbe, az minden képzeletet felülmúl. A vállalkozók levesestányérnyi szemeket meresztenének, ha mindent tudomásukra lehetne adni. Csodálkoznának, ha megtudnók, mint lesz semmivé a szakember tudása és szorgalma által ígérkező eredmény.

De mit akar egy egyszerű művezető, osztályvezető, tördelő vagy szedő a tudomány, statisztika, sokszemeszteres teória és könyvbölkölcsönzött bölcsesség ellen elérni? Micsoda esztelen gondolat?!!

„A szakembernek nincs beszélőnivalója!” Igy hallani mindenhol. Sok keserűség rejlik e mondás mögött. És ha kérdezem: „Tényleg át kellett másoknak adnia a szak-

embernek a jogait?“ akkor bizonyára még mások is fel fognak állni és még hangosabban kijelenteni: „Igen, jogtalanokká lettünk!“ Minden kivétel, minden modernizálás nemszakemberek által lesz megállapítva, végrehajtva és jóváhagyva. És itt nemcsak a hírlapok vagy azoknak revolvercíme értendő. Alkalom azonban itt is kínálkozik valamit felmutatni; erről soknak van tudomása, de kevesen rendelkeznek elegendő bátorsággal a felvilágosító közbelépésre.

Manapság a nyomdatermék tervezésén annyian bábáskodnak, oly sok bölcs és bölcsek bölcse kísérletezik a természetes tipografiát távortartani, hogy a szakember csak panaszkodva áll a szakmája, szorgalma, iparkodása, a semmivé vált tanulóévei és a haszontalanul elpazarolt elő- és utóképzésre áldozott idejéből jogosan remélt reményeinek romjain. De mit használnak a vészkiáltásai egy nehezen küzdő iparágban, ha nem ismerjük és nem akarjuk megismerni sírásóit? Igen, a szakember természetesen itt-ott fel lesz szólítva – tervezgetésre, tehát az alap megteremtésére, melynek útján azután a többiek, a nemszakemberek, már megtalálhatják azt a módot, amelyen azután a további jobbantudás, szebbencsinálás, átcsoportosítás teljes erővel megindítható. És akkor hajrá! Sok-sok átalakítás után talán – értsük meg jól: talán – oly eredményt érnek el, melytől a szakember minden hajszála égnek mered, mely visszataszító hatásánál fogva semmi kívánni valót nem hagy hátra. És a szakember egy lemondó fejbólintással belenyugszik. A felvetett kérdésre pedig: „Hogyan is lehetséges ilyesmi?“ egyszer nagyon is érthetően meg kell mondani:

Azért, mert idegenkezektőlontúl sokat kevernek és akadékoskodnak szakmánkban. Itt rejlik egyik főoka annak, hogy iparunknak – és vele a hozzátartozóknak – oly rosszul megy sora.

Nehéz szívvel kell manapság sok olyan megbízást teljesíteni, mely minden ízlésnek valóságos kigúnyolása.

A lehetetlenségek némelykor oly határtalanok, hogy az ember önkénytelenül is arra a gondolatra jut, vajjon mit szólna ahhoz a céhbéli szabó, ha valaki feltételezné róla, a nadrágfeneket és a nyilást olyan divatra felcserélni, hogy abból a fonákja származna? A szabócska egyszerűen azt mondaná: „Kedves uram, ahhoz Ön nem ért! Hagyja Ön csak a szabónak azt, ami a szabóé.“ És így van ez minden más mesterségnél: egyszerűen-természetes szakmabecsület. Csak a nyomdász túri, hogy számtalan idegen boldogító megszedítse és engedni beavatkozni szakmai és egyéni kárára. A tudáلكos szerencselovagok uralják ma a helyzetet és kapkodnak tudásunk után. Szakemberek, legyünk óvatosak és *ne engedjünk semmit se lealkudni tudásunkból*, mert észre sem vesszük és máris kulik vagyunk. Ötszáz évig uraltuk a helyzetet szakmánk terén és virágzásnak indítottuk. De még soha sem állították a szakembert *úgy* a falhoz, mint manapság. A vállalkozók pedig túri, mint lesz Csáky szalmájává jogos tulajdonuk. Csak csodálkoznak azon, hogy az üzem sorvad és sorvad – és újabb és újabb teoretikusokat állítanak be megmentőknek.

A gazdasági behatása ezen idegeninvázióának valósággal elképesztő. A szakmai és hajszályökerű összefüggések természetesen ezen idegen varázslóknak nem sajátuk – tehát kísérleteznek és újra kísérleteznek. Ha egy üzem a rendelkezésére álló írás- és egyéb anyaggal nem bírja ezen napkeleti bölcsek magasraszárnyalását követni, akkor jön a lesajnáló szellemes megjegyzés az üzem technikai életképtelenségéről. Mindentféleképpen megdrágítják és meglassítják a termelést. Ami azelőtt öt percig tartott, ma nem is olyan ritkán ugyanannyi óráig tart. Ezer és ezer nagyszerű ötletet találnak ki, melyek közül nagyon sűrű az is, hogy a gépeken olyan munkákat szedetnek, melyek nem is odavalók, figyelmen kívül hagyva, hogy a szedőgép a tömegtermelés és gyorsaság, nem azonban minden esetben a sokléleség szolgálatában áll. Ezen teoretikusok működése a bekép-

zeltség és korlátlan ízlés folytán az egész termelési eljárásra valósággal lesújtóan ártalmas. Hiszen végtére nem a mi pénzünk az, amit a vállalkozók prédául dobnak ilyen sportnak, de mégis az a mező, melyen mi is legelünk; valamennyiünk életérdeke szakmánk virágzása.

Feltétlenül szükséges, hogy egyszer erőteljes szavakkal beordítsunk és ezergyertyaerősségű lámpával bevilágítsunk ezen istállóba. *Nincs az a szó, amely elég erős lenne, még ha visszataszítóan hangzik is.* Kiséreljük csak meg a körkérdést: „Van a szakembernek ma még valami beszélni valója?” A feleletekből megtudjuk a szakvilág véleményét. Már túlsoká túrtuk a szakember félretolását! Mindent kövessünk el, hogy *tegyék vissza a szakembert oda, ahová való.* Rázzuk le erélyesen magunkról a hamis prófétákat, a szakmaidegen, de pénztárcaerős kuruzslókat. Természetes, az üzem korlátozottsága mellett és a naponta szállítandó munkamennyiség határa között nem léphet minden szakember azonnal mint szakkülönlegesség a nyilvánosság elé. De nyúljunk csak bele egy üzem mindennapi üstjébe: némely sokat ígérő erőt fogunk a nyilvánosságra hozni. Adjunk nekik alkalmat, hogy tehetségeiket és tudásukat kifejleszthessék és kiérleljék. Nem kell számtalan ezreket sokat ígérő, mert jóhangzású, de semmit vagy keveset teljesítő nevekért kidobni, hol talán néhány százassal egy már begyökerezett fejlődést csak kevéssé, de érdemlegesen támogatni kellene.

Az üzemben nagyranőtt erő nem szorul arra, hogy előbb tapogatódjon az üzembeli gyökér és összekapcsoló pontok után, mint a megfiatalított, talán offenzívebb, de éppen azért többet kísérletező új erő a nemszakemberek törzséből. Mi nem akarunk többet, mint megtartani azt, ami a miénk. Ez a jogos kívánságunk. Mindenesetre sokkal olcsóbb és többet ígérő lesz a saját boltunkban szétnézni, mint nehéz pénzért nevet és címet beállítani, mely az iparban és a szakbeli gazdálkodásban jobb időkben kizárólag gyomot, egészséges

üzem- és pénzgazdálkodás mellett pedig csak akadályt képez. Ha pedig ilyen kétesértékű termelvényekkel, amilyenekkel a nyilvánosságot elárasztják, a szakember technikai mélypontját és nemtudását akarják bizonyítani, – talán nem is rosszakaratúlag – akkor hangosan és érthetően adjuk tudomásukra: *Ehhez nekünk édeskevés a közünk*, mert a legtöbb esetben nem a szakember, hanem a nemszakember az, aki ezt a visszataszító szellemet idézi. Mi szakemberek köszönjük, valamiről a felelősséget vállalni, amit mások okoznak. Nem. Hanem megengedjük magunknak a sürgős felszólítást: „Nyomdászok! TörődjeteK többet szakembereiteKkel, akkor a tipografia arcuIata újra jobb lesz, sokkal barátságosabban fog azonban az üzleti zárszámadás alakulni“.

Éppen ezért mindenekelőtt és nyomatékosan :

Szakemberek, térjeteK észre!

Visszatarthatatlanul toIul ajkamra: Szakproletárok, egyesüljeteK! *Nemcsak a védelemre, hanem az építésre is!*

LEGJOBB
KÖZÖSSÉGI TUDINGERNÉL
KÉSZÜL
BUDAPEST
TÁNCICS-U. 7
TELEFONSZÁM:
JÓZSEF 4-24-23